

Недељко М. Милановић¹

Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука,
Јагодина, Србија

Оригинални
научни рад

Марина Д. Матејевић

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, Србија

Стијавови родитеља према чисталачкој култури ученика млађих разреда основне школе

Резиме: Циљ овог истраживања је утврдити стијавове родитеља према чисталачкој култури ученика млађих разреда основне школе. У истраживању је учествовало 180 родитеља из Републике Србије. Примењене су дескриптивна метода и метода теоријске анализе, док је инструмент засадно креиран за ово истраживање. Добијени резултати показују позитивне стијавове родитеља према чисталачкој култури ученика млађих разреда основне школе, мада већина родитеља сматра да постоје одређене препреке у развоју чисталачке културе, као што су низак социоекономски статус родитеља (18,3%), незаинтересованост и лењост родитеља и деце (17,8%), презаосленост родитеља (14,4%), читање није у моди (8,9%), процес дигитализације (7,8%). Такође, уочене су значајне статистичке разлике између социодемографских карактеристика родитеља и њихових стијавова према чисталачкој култури. Резултати указују да мајке чешиће од очева сматрају да деца преба свакодневно да читају. Родитељи са већим степеном образовања улавном више брину о чисталачкој култури деце. Старији родитељи улавном сматрају да на децу преба утицаји личним примером, док су млађи мишљења да родитељи преба више да се укључују у активност школе. Импликације добијених налаза суиеришу да чисталачка култура мора постојати императив данашњице, како у породичној средини, тако и у заједничкој сарадњи родитеља са школом кроз укључивање родитеља у насавне и ваннаставне активности и садржаје.

Кључне речи: стијавови родитеља, ученици, чисталачка култура, школа

¹ nedeljko996@gmail.com

Copyright © 2022 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Увод

Сегмент у развоју целовите личности подразумева подстицање и неговање читалачке културе. У сагледавању значаја читалачке културе за целовити развој личности свакако треба имати у виду теоријски концепт Виготског и разумевање културно-потпорних средстава, при чему књига има посебан значај. „Културно-потпорна средства су културно препознатљиви посредници између појединаца и културе, који омогућују културну медијацију индивидуалног развоја појединаца, посредством које се успостављају и одржавају све, за човека битне, психичке функције, а преко њих и репродукција културе и њен развој” (Plut, 2003: 57). Вредносне оријентације и однос који појединац креира према култури јесу најчешће исход родитељске посвећености. Читање јесте комплексан процес који се одвија у одређеним подручјима мозга, при чему поступак читања зависи од различитих способности појединца (Manguel, 2001). Водећи се релевантношћу читања, постављамо питање: *Шта је то култура читања?* Аутори културу читања одређују различито. Култура читања може се одредити као „ниво и квалитет односа између чина читања и појединца, друштвене групе или друштва” (Yilmaz, 2009: 134). Наведено схватање аутора разумемо као снажан утицај који читање има на појединца и како тај утицај бива изражен кроз однос са другим људима. Такође, неки аутори (Pogho, 2015) културу читања одређују као редовно ангажовање у чину читања на континуираној основи. Представља зависност од читања са позитивним ефектима на зависника. У овом одређењу културе читања уочавамо изразито јаку доминацију и утицај коју она има на појединца. Аутор је пореди са зависношћу чији су исходи позитивни и ваљани. Свеобухватно речено, „култура читања подразумева неговање духовних вредности једнога друштва и њихово преношење са генерације на генерацију, подстиче духовно стваралаштво и развој друштва,

подстиче очување и развој културног идентитета и мултикултуралности и омогућава културни дијалог” (Stančić, 2019: 6). Према томе, култура читања јесте вредност духа коју родитељи од малена морају преносити и усађивати код деце како би и деца касније те вредности могла даље неговати и преносити на своје потомство. Дакле, улога и значај родитеља у развоју читалачке културе јесу од изузетног васпитног значаја (Kaur, 2016; Çiğdemir & Akyol, 2020; Vuong et al., 2021). Однос детета према књизи креће од најранијих дана, при чему читање ствара инспирацију за успешан дечији развој и буди интересовање за књигу које потпомаже неговање културе читања (Akindele, 2012). Овако се утиче и на развијање читалачких компетенција деце. Оне се сматрају релевантним исходима у процесу формалног образовања (Baucal & Pavlović Babić, 2010). Ангажованост родитеља и школе доприноси развоју читалачких навика (Krnjaić i sar., 2011) и јачању читалачких компетенција. Како би родитељ, као први дететов васпитај, био успешан у неговању читалачке културе и дошао до позитивног нивоа читалачке компетентности, неизоставно је фокус ставити на развој читалачких навика. Породица на децу преноси веровања и однос према вредностима, па су родитељска поступања утицајна и важна, јер из њих деца уче и опонашају своје родитеље (Roman & Pinto, 2015). Уживање родитеља у читању утиче на мотивисаност детета да чита (Baker & Scher, 2002). Дакле, посматрајући модел родитеља са аспекта развоја читалачке културе код деце, важно је да сами родитељи читају и имају развијене ове вештине. Узимајући у обзир све наведено, можемо се сложити да, уколико се у васпитању детета од најранијих дана отпочне са процесом неговања читалачких навика, веће су шансе да крајњи исход буде позитиван однос детета према књизи и читању. Родитељи су фасилитатори читалачких навика и читалачких компетенција које доводе до изградње читалачке културе код деце. Аутори (Plić i sar., 2007; Kosijer, 2017) посебну пажњу по-

свећују разматрању кризе читања међу ученицима. Како бисмо превазишли такозвану читалачку кризу међу децом, овим радом покушаћемо да сагледамо и анализирамо ставове родитеља према читалачкој култури ученика млађих разреда основне школе и дамо допринос у разматрању читалачке културе и читалачких компетенција код деце из родитељске перспективе.

Методолошки приступ

Предмет овог истраживања јесу ставови родитеља према читалачкој култури ученика млађих разреда основне школе. Циљ рада је утврдити ставове родитеља према читалачкој култури ученика млађих разреда основне школе и да ли постоје разлике у односу на социодемографске варијабле. У истраживању су примењене дескриптивна метода и метода теоријске анализе садржаја. Од техника у овом раду су коришћене

техника анализе садржаја, као и технике анкетирања и скалирања. Ослањајући се на тангентне радове, креиран је посебан инструмент за потребе овог емпиријског истраживања. Инструмент који је примењен јесте анкетни упитник са скалом процене Ликертовог типа. Поузданост инструмента изражена Кронбаховим алфа коефицијентом износи 0,755. Истраживање је спроведено онлајн применом електронског упитника. Узорак чини 180 родитеља ученика млађих разреда основне школе. У Табели 1 је представљена структура испитаника према полу, годинама старости, месту становања, месечним приходима и степену образовања.

Резултати истраживања

Водећи се циљем истраживања, у овом делу приказаћемо резултате спроведеног истраживања које је фокус ставило на ставове ро-

Табела 1. Структура испитаника.

Варијабле	Фреквенције	Проценти (%)
Пол		
Мушки	57	31,7
Женски	123	68,3
Године старости		
До 35 година	44	24,4
Од 35 до 40 година	63	35
Више од 40 година	73	40,6
Место становања		
Град	120	66,7
Приградско насеље	36	20
Село	24	13,3
Месечни приходи		
До 50.000 динара	48	26,7
50.000 до 80.000 динара	92	51,1
Више од 80.000 динара	40	22,2
Степен образовања		
Средња школа	43	23,9
Виша школа/факултет	97	53,9
Мастер/магистар	37	20,6
Доктор наука	3	1,7

Табела 2. Сагласности родитеља са тврдњама које се тичу значаја развоја читалачке културе код деце.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Читање је један од важних фактора у развоју свестране личности.	2-5	4,73	0,50
Читању родитељи пажњу треба да посвете од најранијих дана деце.	3-5	4,79	0,42
Без неговања читалачких навика нема ни развоја читалачке културе код деце.	2-5	4,73	0,54
Читање доприноси развоју маште и креативности код деце.	3-5	4,81	0,46
Читање јача когнитивне и социјалне компетенције код деце.	2-5	4,72	0,53
Читање доприноси развоју моралних вредности.	1-5	4,64	0,66
Читање доприноси развоју говора и ширењу вокабулара.	3-5	4,77	0,48

дитеља ученика млађих разреда основне школе према развоју читалачке културе. Полазећи од тога да је читање важна активност која умногоме доприноси креацији здравог и ваљаног развоја свестране личности, први истраживачки задатак био је да испитамо однос родитеља према значају читања као важне компоненте у позитивном развоју личности детета.

Сагледавши резултате у Табели 2, уочавамо изразито високу сагласност родитеља са ајтемама усмереним ка значају развоја читалачке културе код деце. Највиша просечна вредност израчуната је код ајтема да читање доприноси развоју маште и креативности код деце. Штиво за децу најчешће је креирано тако да сликовито и на њима примамљив начин приказује одређене радње, ситуације и ликове, који деци пружају могућност да маштају и развијају креативно подручје своје личности. Родитељи, такође, препознају значај читања у сфери развоја говора и ширења вокабулара, при чему је значајно јачати и комуникационе компетенције деце. Можемо се сложити да „вредна књига обликује личност, подстиче креативност, доприноси складу и хармонији у начину живљења” (Stojanović & Purić, 2014: 507), при чему се ученици млађег основношколског узраста налазе у развојном периоду који је погодан за креирање односа према читалачкој култури (Purić, 2018). Разматрајући и ос-

тале ајтеме у оквиру овог задатка, закључујемо да постоји низ добробити које читалачке активности са собом носе и које родитељи препознају и уочавају као важне у позитивном дечијем развоју. Резултати истраживања (Desale & Kumbhar, 2022) приказују да родитељи уочавају значај читања за дечији развој, али не посвећују велику пажњу развијању читалачких навика код деце. Сопствена уверења и ставове према читалачкој култури родитељи треба практично да примене у породичној средини и васпитању деце.

Други истраживачки задатак био је да испитамо учесталост читалачких активности и врсту литерарних текстова у слободно време ученика из родитељске перспективе.

На основу сагледаних одговора испитаника (Табела 3) уочавамо да родитељи сматрају да је потребно да деца читају свакодневно. Средња сагласност родитеља присутна је код ајтема да деца треба да читају викендом. Родитељи су несллагање приказали код тврдњи да деца треба да читају само на распусту и када морају. Како би се развиле читалачке навике, потребно је да постоји континуираност у аспекту читања. Према анализираним одговорима родитеља уочавамо позитиван поглед и став на читалачке активности ученика млађих разреда основне школе. Како би се развила читалачка култура, деца мо-

Табела 3. Учесћалост читалачких активности код деце из перспективе родитеља.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Моје дете радо чита књиге и друге текстове у слободно време.	2-5	3,97	0,84
Сматрам да деца треба да читају сваки дан.	2-5	4,40	0,73
Сматрам да деца треба да читају викендом.	1-5	3,37	1,16
Сматрам да деца треба да читају само на распусту.	1-5	2,48	1,13
Сматрам да дете треба да чита само када мора.	1-5	2,30	1,25

рају учестало читати и неговати читалачке навике и вештине. У оквиру другог истраживачког задатка настојали смо да испитамо коју врсту литерарних текстова би ученици млађих разреда основне школе требало да читају.

У Табели 4 представљени су ставови родитеља према врсти литерарних текстова које би ученици требало да читају. Родитељи су показали високо слагање и сматрају да деца треба да читају бајке, басне, стрипове и новине за децу. Уочавамо да родитељи сматрају да разноврсне литерарне текстове деца треба да читају у циљу развоја позитивног односа према писаној речи. Средња сагласност доминира код ајтема да деца треба да читају онлајн-ресурсе. Читање онлајн-ресурса има низ позитивних страна, али родитељи морају бити веома обазриви код претраге и избора онлајн-ресурса за читање. Имајући у виду да родитељи често немају увид у садржаје које деца читају на интернету, изузетно је битно да пропрате њихове активности које се тичу онлајн-читања. Неки од кључних резултата истраживања приказују да родитељске активности читања могу промовисати интересовање

за читање књига водећи се препорукама и уважавањем интересовања деце (Vuong et al., 2021). Према томе, неопходно је да родитељи заједно са дететом претражују и препоручују текстове који одговарају узрасту и интересовањима детета и стварају услове за поседовање и доступност књига. У складу са тим, наш наредни задатак био је да испитамо који је, према мишљењу родитеља, ниво поседовања и доступности књига и текстова деци.

Дистрибуција одговора родитеља о нивоу поседовања и доступности текстова деци (Табела 5) приказује висок степен слагања са ајтемом да деца треба да буду чланови библиотеке ($M=4,58$). Такође, позитивни погледи родитеља присутни су и код ајтема да је важно деци стално куповати књиге. Како стална куповина књига за породични буџет може бити оптерећење, учлањење родитеља и деце у библиотеку јесте економски прихватљива могућност, јер могу позајмљивати најразличитију литературу. Резултати истраживања (Miller et al., 2013) показују да већина родитеља сматра да су библиотеке веома значајне у развоју њихове деце и уочавају зна-

Табела 4. Врсте литерарних типева које деца треба да читају према мишљењу родитеља.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Сматрам да деца треба да читају бајке.	2-5	4,51	0,64
Сматрам да деца треба да читају басне.	3-5	4,52	0,57
Сматрам да деца треба да читају стрипове.	2-5	4,23	0,83
Сматрам да деца треба да читају новине за децу.	2-5	4,33	0,78
Сматрам да деца треба да читају онлајн-ресурсе.	1-5	3,80	0,95

Табела 5. Одговори родитеља о нивоу поседовања и доспјелости текстових деци.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Деца треба да буду чланови библиотеке.	3-5	4,58	0,64
Сматрам да је важно да детету стално купујем књиге.	2-5	3,98	0,91
Чини ми се да се деца веома радују када добију књигу на поклон.	1-5	3,72	1,05
Сматрам да је прихватљиво читање књига у електронском формату.	1-5	3,32	1,07

чајну вредност библиотеке у односу деце према књизи и читању. Што се тиче осталих ајтема, сагласност опада, тачније тече од слагања ка неодлучности да се деца радују када добију књиге на поклон и да је читање у електронској форми прихватљиво. Релевантан је утицај васпитача и учитеља на родитеље у смеру правовременог буђења свести код деце да уважавају и цене књигу као највреднији поклон, а да се електронској литератури приступа онда када се не поседују књиге у штампаном облику, при чему је читање електронских извора краткотрајна активност за ученике, због њихове пажње и концентрације. Како читалачку културу није могуће посматрати и анализирати без читалачких компетенција, следећи задатак био је да испитамо да ли, према мишљењу родитеља, деца поседују развијене читалачке компетенције.

Сагледавши одговоре испитаника (Табела 6), уочавамо висок степен слагања родитеља са ајтемима усмереним ка читалачким компе-

тенцијама деце. Ајтеми дете је мотивисано за читање ($M=3,86$) и дете подвлачи занимљиве и кључне реченице у тексту ($M=3,08$) иду од слагања ка неодлучности родитеља. Свакако, наведена два ајтема захтевају сложеније активности у процесу читања. Позитивни ставови родитеља доминирају код скоро свих ајтема, што нас доводи до закључка да су деца, из перспективе родитеља, читалачки компетентна. Следећим истраживачким задатком настојали смо да утврдимо начине на које родитељи доприносе развоју читалачких компетенција и читалачке културе код деце.

Из приказаних резултата у Табели 7 закључујемо да позитивни ставови доминирају и код ајтема о начинима на које родитељи доприносе развоју читалачких компетенција и читалачке културе код деце. Родитељи су посебно сагласни са утицајем сопственог примера и заједничког читања књига као начинима којима се може развија култура читања. Активности кућног чи-

Табела 6. Одговори родитеља о читалачким компетенцијама деце.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Дајем детету слободу да одабере жељени текст за читање.	1-5	4,18	0,83
Дете је мотивисано за читање.	1-5	3,86	0,98
Дете подвлачи занимљиве и кључне реченице у тексту.	1-5	3,08	1,12
Дете зна да преприча текст који је прочитало.	1-5	4,34	0,73
Дете разуме прочитани текст.	2-5	4,38	0,67
Дете зна да донесе једноставне закључке о прочитаном тексту.	2-5	4,28	0,70
Дете критички приступа према прочитаном тексту.	1-5	4,09	0,83
Стварам позитивну атмосферу у којој са дететом разговарам о прочитаном тексту.	2-5	4,38	0,64

Табела 7. Сагласности родитеља о могућим начинима који доприносе развоју читалачких компетенција и читалачке културе.

	Опсег	Просечна вредност	Стандардно одступање
Сматрам да родитељи могу сопственим примером утицати на развој читалачке културе.	2-5	4,63	0,61
Родитељи могу да подстичу читалачку културу посетом библиотекама и књижевним вечерима.	2-5	4,54	0,65
Родитељи подстичу читалачку културу заједничким читањем књига.	2-5	4,60	0,63
Родитељи могу да подстичу читалачку културу куповином књига.	2-5	4,29	0,79
Родитељи могу да подстичу читалачку културу разговором о књигама, вредностима и предностима које читање са собом носи.	3-5	4,53	0,56
Укључивањем родитеља у активности школе може се подстицати читалачка култура.	1-5	4,08	0,94

тања знатно могу помоћи у развијању читалачких компетенција деце и њиховом погледу у сопствене способности читања (Chiu, 2018). Погодности данашњице пружају спектар могућности у подстицању, развијању и неговању читалачке културе и читалачких компетенција деце. Наредни истраживачки задатак тицао се идентификације препрека које ометају процес развоја читалачке културе код деце из перспективе родитеља. На основу анализираних одговора испитаника уочавамо да 67,22% испитаних родитеља сматра да постоје препреке, док 32,78% истиче да препреке не постоје у процесу развоја читалачке културе код деце. Дакле, две трећине родитеља сматра да постоје препреке које ометају процес развоја читалачке културе код ученика млађих разреда основне школе. Отвореним питањем у инструменту желели смо да сазнамо које препреке родитељи уочавају као најрелевантније и најприсутније у процесу развоја читалачке културе. Добијене одговоре разврстали смо у шест категорија. Родитељи сматрају да су најчесталије препреке које ометају процес развоја читалачке културе код деце: низак социоeko-

номски статус родитеља (18,3%), незаинтересованост и лењост родитеља и деце (17,8%), презапосленост родитеља (14,4%), читање није у моди (8,9%), процес дигитализације (7,8%), док остали родитељи наводе да препрека нема. Добијени резултати досадашњих истраживања (Ahmad et al., 2021) показују да су неки од проблема промовисања читалачке културе прекомерна употреба интернета и савремене технологије код деце, као и незаинтересованост родитеља, високе цене лектира и количина уџбеника који прате реализацију садржаја прописаних наставним планом и програмом. Наведене препреке знатно могу отежавати и спутавати децу у неговању односа према књизи и читању. Како бисмо што свеобухватније размотрили проблем истраживања, настојали смо да утврдимо постоји ли статистички значајна разлика по питању препрека које ометају процес развоја читалачке културе, с обзиром на пол, године старости, месечне приходе и степен образовања родитеља. Ставови родитеља који се односе на препреке које ометају процес читалачке културе код деце не зависе у односу на пол испитаника, степен образо-

Табела 8. Мојући начини превазилажења читалачке кризе из њерсејекшйиве родителја.

Одговори родитеља	Фреквенције	Проценти (%)
Личним примером родитеља	38	21,1
Усмеравањем деце ка читању од малена	52	28,9
Буђењем свести код родитеља о важности читања	6	3,3
Укључивањем у школски програм више лектира и текстова за читање	22	12,2
Бољим избором школских лектира за читање	15	8,3
Пружањем слободе деци да бирају текстове за читање	26	14,4
Сарадњом учитеља, деце и родитеља у сврху развоја читалачке културе	21	11,7

вања родитеља и месечне приходе. Дакле, нема статистички значајних разлика између ставова родитеља који се тичу препрека и социодемографских карактеристика. Након идентификовања препрека настојали смо утврдити како се може превазићи читалачка криза код деце и који су предлози родитеља за унапређење развоја читалачке културе.

Највећи број родитеља сматра да се читалачка криза код деце млађих разреда основне школе може превазићи: усмеравањем деце ка читању од малена (28,9%); личним примером родитеља (21,1%); пружањем слободе деци да бирају текстове за читање (14,4%). Према наведеним предлозима усмереним ка превазилажењу читалачке кризе, уочавамо да родитељи препознају вредност читања и релевантност отпочињања ових активности у интеракцији са децом од најранијих дана. Такође, пружање слободе деци да одаберу жељени текст јесте важан предуслов за креирање дечијег погледа и односа према читању. Свакако, потребно је испоштовати начела да текст буде примерен узрасту и природним потенцијалима детета. Према томе, потребно је кроз заједничке активности допринети развијању стила код деце, чиме се јача и развија естетска компонента васпитања. Анализирајући предлоге родитеља који се тичу школских лектира и текстова, сматрамо да је добро богатити предлог литературе коју деца у оквиру наставе треба да читају и обрађују, али на-

метање великог броја књига може представити и ризик, чији исходи могу бити негативно усмерени (презасићење читањем, читање због извршавања школских обавеза, а не због жеље и личног задовољства и други). Родитељи предлажу и међусобну сарадњу са учитељима која би се тичала развоја читалачке културе. Дакле, опажамо да и родитељи препознају недостатак сарадње са учитељима у контексту развоја читалачке културе и адекватније промоције ове теме. Према резултатима, највећи број испитаника сматра да родитељи могу допринети читалачкој култури деце: да и они сами имају развијену читалачку културу (27,8%); родитељски пример је основа развоја читалачке културе (20,6%) и да је потребно пажњу усмерити ка заједничким ритуалима који се тичу читања (18,3%); учлањењем у библиотеку (17,2%) и мотивисању деце за читање кроз свакодневне активности (16,1%). На самом крају, настојали смо да утврдимо да ли постоје разлике између ставова родитеља према читалачкој култури у односу на социодемографске варијабле (пол, ниво образовања, старост родитеља). Како бисмо утврдили разлике између ставова родитеља према читалачкој култури и полу применили смо параметријски статистички поступак т-тест.

На основу дистрибуције одговора приказаних у Табели 9 показало се да мајке имају позитивнији став о важности читања, као и да сматрају да деца радо читају књиге. У складу са већ

Табела 9. Разлике између ставова родитеља према читалачкој култури у односу на пол.

	t	df	p
Читање је један од важних фактора у развоју свестране личности.	4,390	178	0,000
Читању родитељи пажњу треба да посвете од најранијих дана деце.	3,364	178	0,001
Без неговања читалачких навика нема ни развоја читалачке културе код деце.	2,120	178	0,037
Читање доприноси развоју маште и креативности код деце.	3,016	178	0,003
Читање доприноси развоју говора и ширењу вокабулара.	5,116	178	0,000
Моје дете радо чита књиге и друге текстове у слободно време.	2,007	178	0,048
Сматрам да деца треба да читају сваки дан.	3,454	178	0,001
Сматрам да деца треба да читају викендом.	2,922	178	0,004
Сматрам да деца треба да читају на распусту.	6,979	178	0,000
Сматрам да дете треба да чита само када мора.	7,486	178	0,000
Сматрам да деца треба да читају бајке.	1,977	178	0,050
Сматрам да деца треба да читају басне.	4,985	178	0,000
Сматрам да деца треба да читају стрипове.	3,216	178	0,002
Сматрам да деца треба да читају новине за децу.	4,958	178	0,000
Деца треба да буду чланови библиотеке.	5,075	178	0,000
Дете зна да донесе једноставне закључке о прочитаном тексту.	2,129	178	0,035
Сматрам да родитељи могу сопственим примером утицати на развој читалачке културе.	3,930	178	0,000
Родитељи подстичу читалачку културу заједничким читањем књига.	2,640	178	0,010
Укључивањем родитеља у активности школе може се подстицати читалачка култура.	2,893	178	0,004

наведеним, мајке сматрају да деца треба да читају свакодневно, док очеви сматрају да деца треба да читају ређе. Без обзира на штиво које деца треба да читају, мајке сматрају да треба више да читају. Мајке у већој мери од очева сматрају да деца треба да буду чланови библиотека. Такође, мајке опет више сматрају да њихова деца знају да доносе једноставне закључке о ономе што су прочитали. Оне сматрају да се својим примером може више развити култура читања код деце, док очеви више сматрају да се читалачка култура може развити укључивањем родитеља у активности школе. Разматрајући бројне студије и поткрепљујући их сопственим истраживањем, аутори (Jiménez-Pérez et al., 2020) сматрају да је улога мајке централна и јако важна у развоју читалачке културе и читалачких компетенција детета. Супротно нашим резултатима, добијени резултати истраживања (Çiğdemir & Akyol,

2020) показују да нема разлика између ставова очева и мајки према развоју читалачке културе. У утврђивању разлика између ставова родитеља према читалачкој култури и година старости применили смо једнофакторски АНОВА тест за различите групе.

Према расподели приказаној у Табели 10 закључујемо да старији родитељи имају већу свест о важности читања; старије мајке више сматрају да њихова деца радо читају; старије мајке сматрају да деца треба да читају свакодневно, док су млађе мајке више за повремено читање; старије мајке сматрају да деца треба више да читају без обзира на штиво које читају. Такође, старије мајке више сматрају да деца треба да буду чланови библиотеке. Када је реч о читалачким компетенцијама, нема статистички значајних разлика у односу на старост. Ста-

Табела 10. Разлике између ставова родитеља према читалачкој култури у односу на године старости.

	F	df	p
Читање је један од важних фактора у развоју свестране личности.	6,933	2;177	0,001
Читању родитељи пажњу треба да посвете од најранијих дана деце.	8,146	2;177	0,000
Без неговања читалачких навика нема ни развоја читалачке културе код деце.	3,231	2;177	0,042
Читање доприноси развоју говора и ширењу вокабулара.	7,135	2;177	0,001
Моје дете радо чита књиге и друге текстове у слободно време.	3,789	2;177	0,024
Сматрам да деца треба да читају сваки дан.	5,875	2;177	0,003
Сматрам да деца треба да читају само на распусту.	5,555	2;177	0,005
Сматрам да дете треба да чита само када мора.	5,354	2;177	0,006
Сматрам да деца треба да читају басне.	10,222	2;177	0,000
Сматрам да деца треба да читају стрипове.	5,526	2;177	0,005
Сматрам да деца треба да читају новине за децу.	7,391	2;177	0,001
Деца треба да буду чланови библиотеке.	7,694	2;177	0,001
Родитељи подстичу читалачку културу заједничким читањем књига.	3,159	2;177	0,045
Укључивањем родитеља у активности школе може се подстицати читалачка култура.	4,204	2;177	0,016

рији родитељи углавном мисле да на децу треба утицати личним примером, док млађи родитељи више сматрају да родитељи треба да се укључе у активности школе. Такође, у утврђивању разлика између ставова родитеља према читалачкој култури и степену образовања родитеља применили смо једнофакторски АНОВА тест за различите групе.

Интерпретирани резултати (Табела 11) приказују да родитељи са већим степеном образовања углавном више брину о читалачкој култури. Родитељи са завршеном средњом школом углавном сматрају да деца треба да читају само на распусту и када се мора. Родитељи са високим образовањем су углавном за то да деца треба да читају разнолико штиво (бајке и басне). Родитељи са високим образовањем углавном сматрају да деца треба да им буду чланови библиотеке. Када је реч о читалачким компетенцијама, родитељи са високим образовањем углавном сматрају да њихова деца знају да доносе једноставне закључке о књигама које прочитају. Родитељи са средњом школом углавном сматрају да се читалачка култура код деце може

побољшати укључивањем у активности школе. Добијени налази указују на потребу да школе имају више иницијативе у организацији сарадње са родитељима, што показују и нека ранија истраживања (Matejević & Jovanović, 2017). Истраживање (Gavora, 2020) које је обухватило узорак високообразованих и нискообразованих мајки показује да су високообразоване мајке чешће укључене у читалачке активности деце и да поседују већи број књига, док нискообразоване мајке чешће разговарају са децом о прочитаном и ликовима из текстова. Такође, резултати истраживања показују да постоји снажна веза између ставова родитеља према читању и заједничких читалачких активности родитеља и деце (Wu & Honig, 2010). Према томе, уочавамо да је степен образовања родитеља један од фактора утицаја и развоја читалачке културе код деце. На основу детаљно анализираних разлика између ставова родитеља и социодемографских карактеристика уочавамо да постоје одређене разлике између пола, година старости и степена образовања родитеља.

Табела 11. Разлике између ставова родитеља према читалачкој култури у односу на степен образовања.

	F	df	p
Читање је један од важних фактора у развоју свестране личности.	7,337	2;177	0,001
Читању родитељи пажњу треба да посвете од најранијих дана деце.	3,122	2;177	0,046
Читање доприноси развоју маште и креативности код деце.	3,949	2;177	0,021
Читање доприноси развоју говора и ширењу вокабулара.	9,041	2;177	0,000
Сматрам да деца треба да читају само на распусту.	11,780	2;177	0,000
Сматрам да дете треба да чита само када мора.	13,356	2;177	0,000
Сматрам да деца треба да читају бајке.	3,150	2;177	0,045
Сматрам да деца треба да читају басне.	3,432	2;177	0,034
Деца треба да буду чланови библиотеке.	4,970	2;177	0,008
Дете зна да донесе једноставне закључке о прочитаном тексту.	5,921	2;177	0,003
Укључивањем родитеља у активности школе може се подстицати читалачка култура.	6,527	2;177	0,002

Закључак

Резултати нашег истраживања показују да родитељи уочавају релевантност читања и добробити које читалачке активности са собом носе и веома високо процењују читалачке компетенције деце, једино нису у великој мери сагласни са тврдњом која се тиче мотивисаности деце за читање и тврдњом да дете подвлачи занимљиве и кључне реченице у тексту. Резултати показују да постоје статистички значајне разлике између ставова родитеља према читалачкој култури деце и социодемографских варијабли. За разлику од очева, ставови мајки према читању и читалачким активностима деце су позитивнији. Старији родитељи имају већу свест о важности читања код деце; старије мајке сматрају да деца треба да читају свакодневно, док су млађе мајке више наклоњене повременом читању. Такође, старије мајке више сматрају да деца треба да буду чланови библиотеке, што можемо објаснити временом у коме су старије мајке одрасле, вредностима које су у њиховој породичној средини неговане и које оне преносе на своју децу. Добијени налази показују и да постоје значајне разлике између ставова родитеља о читалачкој култури и степена образо-

вања родитеља, где родитељи са већим степеном образовања углавном више брину о читалачкој култури своје деце. Аутори наводе да они родитељи који имају виши ниво образовања имају већи степен читалачког односа са својом децом (Desforges & Abouchar, 2003). Уочавајући утицај кризе читања међу децом, родитељи наводе и потенцијалне начине којима се ово стање у аспекту читалачке културе може превазићи, као што су неки од учесталијих предлога: усмеравањем деце ка читању од малена; родитељским примером и моделом и пружањем слободе деци да бирају текстове за читање.

Позитивни ставови родитеља према читалачкој култури и читалачким компетенцијама јесу веома важан корак и услов за подстицање читалачких активности деце, што су резултати нашег истраживања и показали. Ово истраживање може бити идеја неким будућим истраживањима. Посматрајући свет данашњице у коме доминира бивствовање деце у виртуелном свету, отварају се могућности за истраживања различитих проблема. Користан предлог истраживачима би био да сагледају најактуелније садржаје ученика млађих разреда у слободно време и да студиозно дају савремене предлоге и им-

пликације за унапређење и побољшање квалитета слободног времена, које би акценат ставило на читање као једну од корисних активности у хармонијском развоју. Начини мотивисања деце за читање јесу још један предлог практичарима који би могао бити идеја за будућа истраживања у сврху практичног давања савета и смерница за адекватно деловање и мотивисање деце да се посвете читању. Релевантан допринос дао би се истраживањем које би фокус ставило на сарадњу породице и школе у смеру подстицања и

развијања читалачке културе, при чему би учитељи и родитељи кооперативношћу заступали и јачали овај, свевремено битан, аспект духовности. Породица и школа јесу два најзначајнија система у развоју детета, који би своју партнерску функцију могли усмерити ка позитивнијем односу деце према књизи, одабиру текстова, заједничким посетама библиотекама и књижевним вечерима, као и активним ангажовањем по-

родице и школе у организацији културних активности, чија би порука промовисала и оснаживала културу читања.

Литература

- Akindele, N. (2012). Reading Culture, Parental Involvement and Children's Development in Formative Years: The Covenant University Experience. *Library Philosophy and Practice*, 1-21.
- Ahmad, Z., Tariq, M., Iqbal, Q. & Sial, T. A. (2021). Exploring the Factors Affecting the Development of Reading Habits among Children. *Library Philosophy and Practice*, 1-20.
- Baker, L. & Scher, D. (2002). Beginning readers' motivation for reading in relation to parental beliefs and home reading experiences. *Reading Psychology*, 23 (4), 239.
- Baucal, A., Pavlović Babić, D. (2010). *PISA 2009 u Srbiji: prvi rezultati: Nauči me da mislim, nauči me da učim*. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu - Centar za primenjenu psihologiju.
- Chiu, M. (2018). Qatar Family, School, and Child Effects on Reading. *International Journal of Comparative Education and Development*, 20 (2), 113-127.
- Çiğdemir, S. & Akyol, H. (2020). Development and Application Study of Family Competency Scale in Creating Reading Culture. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 21 (3).
- Desale, S. P. & Kumbhar, R. M. (2022). Parent involvement towards children's reading habit: A focus group survey from Nashik, India. *Library Philosophy and Practice*, 7038.
- Desforges, C. & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review* (433). London: DfES.
- Gavora, P. (2020). Czech mothers read books to their young children: association with mothers' education. *Journal of Language and Cultural Education*, 8 (1), 1-14.
- Ilić, P., Gajić, O. i Maljković, M. (2007). *Kriza čitanja: kompleksan pedagoški, kulturološki i opšt društveni problem*. Novi Sad: Gradska biblioteka.
- Ilogho, J. E. (2015). The role of picture books in promoting reading culture among Nigerian children: Implication for libraries and development of leadership qualities. *International Journal of Academic Library and Information Science*, 3 (2), 66-71.

- Yilmaz, B. (2009). The Role of Parents and Teachers in Developing Reading Culture in Children. *Children and Reading Culture Symposium. Eğitim Sen*, 133-140.
- Jiménez-Pérez, E., Barrientos-Báez, A., Caldevilla-Domínguez, D. & Gómez-Galán, J. (2020). Influence of Mothers' Habits on Reading Skills and Emotional Intelligence of University Students: Relationships in the Social and Educational Context. *Behavioral Sciences*, 10 (12), 187.
- Kaur, S. (2016). Reading culture – role and responsibilities of parents. *International Journal of Information Movement*, 1 (8) 43-48.
- Kosijer, Lj. (2017). *Kriza čitanja među osnovnoškolcima i modeli ublažavanja njenih posledica*. Novi Sad: Gradska biblioteka.
- Krnjaić, Z., Stepanović, I. & Pavlović Babić, D. (2011). Čitalačke navike srednjoškolaca u Srbiji. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 43 (2), 266–282.
- Manguel, A. (2001). *Povijest čitanja*. Zagreb: Prometej.
- Matejević, M., Jovanović, M. (2017). Uključenost roditelja u školske aktivnosti. *Godišnjak za pedagogiju*, 2 (1), 9-20.
- Miller, C., Zickuhr, K., Rainie, H. & Purcell, K. (2013). *Parents, children, libraries, and reading*. Washington, D.C.: Pew Research Center's Internet and American Life Project.
- Plut, D. (2003). *Udžbenik kao kulturno-potporni sistem*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Purić, D. (2018). Nastava srpskog jezika u funkciji podsticanja čitalačkih interesovanja učenika mlađeg školskog uzrasta. *Inovacije u nastavi*, 31 (4), 31-45. <https://doi.org/10.5937/inovacije1804031P>
- Roman, A. F. & Pinto, M. L. C. (2015). Parental values and children's attitude towards reading. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 939-943.
- Stančić, G. (2019). *Biblioteke i kultura čitanja* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.
- Stojanović, B., Purić, D. (2014). Ljubav prema knjizi i čitanju – imperativ budućih vaspitača i učitelja. U: *Savremene tendencije u nastavnim i vannastavnim aktivnostima na učiteljskim (pedagoškim) fakultetima* (505-519). Vranje: Učiteljski fakultet. Posećeno 18. 11. 2022. na [www: https://eprints.ugd.edu.mk/10239/1/Zbornik%20Savremene%20tendencije%20-%20za%20autore.pdf](http://www.https://eprints.ugd.edu.mk/10239/1/Zbornik%20Savremene%20tendencije%20-%20za%20autore.pdf)
- Vuong, Q. H., La, V. P., Nguyen, T. H. T., Nguyen, M. H., Vuong, T. T., Vuong, H. M. & Ho, M. T. (2021). Impacts of parents and reading promotion on creating a reading culture: Evidence from a developing context. *Children and Youth Services Review*, 131, 106311.
- Wu, C. C. & Honig, A. S. (2010). Taiwanese mothers' beliefs about reading aloud with preschoolers: Findings from the parent reading belief inventory. *Early Child Development and Care*, 180, 647-669.

Summary

The aim of this research is to determine the attitudes of parents towards the reading culture of students in the lower grades of primary school. 180 parents from the Republic of Serbia participated in the research. A descriptive method and a theoretical analysis method were applied, while the instrument was created separately for this research. The obtained results show the positive attitudes of parents towards the reading culture of the children in the lower grades of primary school, although most parents believe that there are certain obstacles in the development of reading culture, such as: a low socio-economic status of parents (18.3%), a lack of interest and laziness of both parents and children (17.8%), parents overworked (14.4%), reading is not in trend (8.9%), and digitalization process (7.8%). Also, significant statistical differences were observed between the socio-demographic characteristics of parents and their attitudes towards reading culture. The results show that mothers, more often than fathers, believe that children should read every day. Parents with a higher level of education generally care more about their children's reading culture. Older parents generally believe that children should be influenced by a personal example, while younger parents more often believe that parents should be involved in school activities. The implications of the obtained findings suggest that reading culture must become an imperative today, both in the family environment and in the joint cooperation of parents with the school through the involvement of parents in curricular and extracurricular activities and contents.

Keywords: attitudes of parents, students, reading culture, school